

ФОРМОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС У ГІБРИДІВ СПЕЛЬТИ ТА М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ

¹Новак Ж. М., ²Жекова І.О.

^{1,2} Уманський державний аграрний університет, кафедра генетики, селекції рослин та біотехнології, вул. Інститутська, 1, п/в "Софіївка-5" м. Умань, 20305, Україна

e-mail: usau@usau.ic.ck.ua

М'яка пшениця надзвичайно широко розповсюджена на земній кулі та найбільш багата за різновидним та сортовим складом. Спельта (*T. spelta*) - давня європейська пшениця, яка характеризується невибагливістю до умов вирощування, але має важкий обмолот зерна та ломкість колосу.

Спельта мало використовується у схрещуваннях з м'якою пшеницею. Метою наших досліджень було визначення формотворчого процесу у гібридів *T. aestivum* і *T. spelta*. У роботі були використані зразки спельти та сорти м'якої пшениці: Копилівчанка, Панна, Селянка, Мирхард, Зоря, Артеміда, Харус. Вивчалися гібриди першого, другого та третього покоління. Протягом вегетаційного періоду на дослідних ділянках проводились фенологічні спостереження.

Виявлено сильний формотворчий процес гібридів. Одержані форми умовно поділили на три групи:

- 1) форми з ознаками м'якої пшениці;
- 2) спельтоїдні форми;
- 3) перехідні.

Перша та третя група характеризувались відносною вирівняністю за морфологічними ознаками, які притаманні м'якій пшениці. Спельтоїдні гібриди були не вирівняні. Серед гібридів спостерігались високі, середні та порівняно низькі форми (70-130см), форми з товстою та тонкою соломиною; вирівняні та із значною кількістю підгонів; гібриди з ломким, неломким колосом та колосом середньої ломкості; форми з широким та нормальним листям. Розмаїття забарвлення було представлене від світло-жовтого до світло-коричневого. Були відмічені гібриди з довгим та коротким колосом (5-20см), з рідким розміщенням колосків та щільним колосом; з різним ступенем кущистості (від 3 до 40 стебел). Кількість колосків коливалась від 16 до 24 у колосі. Спостерігались всі три основні типи форми колоса: веретеноподібний, призматичний та булавоподібний (скверхедний). Також було виділено один зразок гіллястої форми колоса і відмічені гібриди з важким виходом колоса з піхви (колос не виходе повністю і в такому стані залишається до збору урожаю).

Таким чином, при схрещуванні *T. aestivum* та *T. spelta* виділяються різноманітні форми. Вони використовуються нами в селекції.

Науковий керівник – доктор біологічних наук, Парій Ф.М.